

PAPER DETAILS

TITLE: V.G. Rasputin'in "Ivan'in Kizi Ivan'in Annesi" Eserinde Modern Toplum Elestirisi

AUTHORS: Hilmi Demiral

PAGES: 364-375

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4512153>

V.G. Rasputin'in "İvan'ın Kızı İvan'ın Annesi" Eserinde Modern Toplum Eleştirisi

DR. ÖĞR. ÜYESİ HİLMİ DEMİRAL*

Öz

1990'lı yılların ardından Rus edebiyatı, hızla değişen sosyo-politik ortamda bireyin yabancılaşmasını, ahlaki çözülmeyi ve geleneksel değerlerin yo oluşunu konu alan eserlerle dikkat çekmiştir. Bu bağlamda, çağdaş Rus edebiyatının önde gelen temsilcilerinden Valentin Grigoryeviç Rasputin'in kaleme aldığı *İvan'ın Kızı*, *İvan'ın Annesi* adlı uzun öykü, söz konusu dönüşüm sürecini bireysel ve toplumsal boyutlarda ele alan çarpıcı bir metindir.

Bu çalışmada, eserdeki temalar sosyo-psikolojik bir bakış açısıyla incelenmekte; modern yaşamın yol açtığı ahlaki çöküş, adalet sistemine duyulan güvensizlik, kimlik krizi ve geleneksel değerlerin yitimi gibi olgular hem karakterler arası ilişkiler hem de toplumun genel yapısı üzerinden analiz edilmektedir. Eserde, özellikle adalet arayışındaki başarısızlık ve bireylerin kendi adaletlerini sağlama çabası ön plana çıkar. Başkahraman Tamara İvanovna'nın, kızı Svetlana'nın bir Kafkasyalı tarafından tecavüze uğraması sonrası yaşadığı hayal kırıklığı, adalet sisteminin çöküşünü ve bireyin sistem karşısındaki çaresizliğini gözler önüne serer. Rasputin, yozlaşmış adalet anlayışını sembolik olarak "pazar" metaforu üzerinden işlerken yabancı kültürlerle duyulan aşırı merakın bireyin kendi kimliğini küçümsemesine nasıl neden olduğunu da eleştirir.

İvan'ın Kızı, *İvan'ın Annesi*, post-Sovyet Rusya'da yaşanan kültürel, etik ve toplumsal dönüşümlere dair derinlikli ve eleştirel bir okuma sunmakta; modernite karşısında zayıflayan geleneksel yapının birey üzerindeki yıkıcı etkilerini gözler önüne sermektedir.

Anahtar sözcükler: V.G. Rasputin, modern yaşam, ahlaki çöküş, adaletsizlik, geleneksel değerler, modern Rus toplumu

Criticism of Modern Society in V.G. Rasputin's "Ivan's Daughter, Ivan's Mother"

Abstract

In this article, the last work of V.G. Rasputin, one of the leading realist writers of contemporary Russian literature, is the long story "Ivan's Daughter, Ivan's Mother", which deals with the moral collapse, injustice, the relationships of individuals with each other, the loss of traditional values, curiosity towards the foreign and underestimation of one's own values, etc. caused by some negative situations of modern life, from a socio-psychological perspective. The subjects discussed in the work are examined in a social and individual context, and the moral collapse of modern Russian society, identity crisis, the justice system and the loss of traditional values are analyzed in depth. V.G. Rasputin's work "Ivan's Daughter, Ivan's Mother" is a story that

* Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Böl.; hilmi.demiral@erdogan.edu.tr;
ORCID: 0000-0002-4442-7423.

Gönderilme Tarihi: 11 Ocak 2025

Kabul Tarihi: 19 Nisan 2025

deeply addresses the social injustice, identity crisis and moral decay in the modern world. The work emphasizes how village life and traditional values weaken in the face of modern city life, and especially how individuals are forced to seek their own justice with the collapse of the justice system. The protagonist, Tamara Ivanovna, is disappointed in her search for justice after her daughter Svetlana is raped by a Caucasian and is eventually forced to seek her own justice. Rasputin symbolically portrays the corrupt justice system and the moral decline of society through the "market", while drawing attention to the loss of identity along with the interest in foreign cultures. The work offers a critical perspective on the helplessness of individuals in the face of the modern world and the erosion of social values.

Keywords: V.G. Rasputin, modern life, moral decline, injustice, traditional values, modern Russian society

GİRİŞ

Valentin Grigoryeviç Rasputin (1937–2015), Rus edebiyatının önemli temsilcilerinden biri olan Sovyet ve Rus yazar, özellikle köy hayatını, Rusya'nın kırsal bölgelerindeki insanların yaşamlarını ve ahlaki meseleleri işleyen eserleriyle tanınır. Rasputin, 20. yüzyılın ikinci yarısında "köy nesri" (деревенская проза) akımının önde gelen isimlerinden biri olarak kabul edilir. "Sibiryalı Çehov" olarak tanınan V.G. Rasputin kaleme aldığı eserleriyle köy ve köylü sorununu, doğa-insan ilişkisini, köy-şehir karşıtlığını konu edinen önemli yazarlardandır. Mariya İçin Para (Деньги для Марии, 1967), Son Vakit (Последний срок, 1970), Yaşa ve Anımsa (Живи и помни, 1974), Matyora'ya Veda (Прощание с Матёрой, 1976) eserleri ile asıl şöhretini yakalamış bir yazardır. 15 Mart 1937'de Sibirya'da İrkutsk bölgesinde doğmuş ve 14 Mart 2015'te hayata gözlerini yummuştur. Eserleri, geleneksel Rus köy yaşamının zorluklarını ve bu yaşam tarzının modernleşme ile sosyal değişimler karşısında nasıl tehdit altına girdiğini ele alır. Yazar eserlerinde özellikle Sovyet dönemindeki sanayileşme ve köy hayatının yok oluşu üzerine eleştirel bir bakış sunar.

Rasputin'in roman ve hikayelerinde köy ve köylü meselesiyle birlikte modern dünyanın en temel problemlerinden olan doğanın katledilmesi, geleneksel değerlerin ve ahlakın yok edilmesi gibi konular geniş yer tutar. Yazarın metinlerinin esasını daha çok geleneksel değerler ile çıkarıcılığın, bireyselleşmenin mücadelesi oluşturur. Bu mücadele, özellikle köy yaşamı ve şehir yaşamı arasındaki derin farklılıklarda belirginleşir. Modern şehir hayatı, sadece ekonomik çıkarların ve bireyselliğin ön planda olduğu bir yaşam tarzını dayatırken köy yaşamında ise değerler ve doğayla kurulan yakın bağlar öne çıkar. Bütün bu durumlar yazarın eserlerinde işlediği önemli konulardır. Araştırmacı L.A. Kolobayeva yazarın sanatının özgünlüğünü tam olarak bu evrensel yaklaşıma bağlar ve düşüncesini şu şekilde ifade eder:

"V.G. Rasputin'in sanatsal özgünlüğü, yazarın gerçekçi yaklaşımının felsefi-analitik bir nitelik taşımasıyla ilgilidir; bu gerçekçi yaklaşım, yaşamın, toplumsal ve tarihsel bağların yanı sıra "ebedi" ve tüm insanlık için genelgeçer olan bağlarını araştırır. Rasputin'in gerçekçiliğinde, zamanla giderek daha belirgin hale gelen, sanatsal genellemelere yönelik sentezleyici ve sembolik eğilimler de görülmektedir." (Kolobayeva, 1995, s. 182)

Kolobayeva'nın bu yaklaşımı, Rasputin'in sanatını anlamak için önemli bir çerçeve sunar. Kolobayeva, Rasputin'in eserlerindeki gerçekçiliğin yalnızca olayların tasvirinden ibaret olmadığını, aynı zamanda insan varoluşunun toplumsal, tarihsel ve evrensel bağlarını sorgulayan derin bir felsefi boyut taşıdığını vurgular.

“İVAN'IN KIZI İVAN'IN ANNESİ” ESERİNDE MODERN TOPLUM ELEŞTİRİSİ

V.G. Rasputin'in 2003 yılında yayımlanan “İvan'ın Kızı, İvan'ın Annesi” (*Дочь Ивана, мать Ивана*) adlı uzun öyküsü modern yaşama biçiminin getirdiği olumsuz durumları gözler önüne seren, bir çeşit sosyal analiz niteliği taşıyan eserler arasında yer alır. Eserde modern Rus toplumunda görülen yabancı olana karşı heves, diğer halklar meselesi, geçmiş ve şimdi arasındaki çatışma, köyden kente göçün olumsuz etkileri, ahlak yoksunluğu, adaletsizlik, değerlerin yitirilmesi gibi konular işlenmiştir. Bütün bu sorunların getirdiği yozlaşma ve kimlik krizi ise eserin en temel sorunsalını oluşturur. Bunun yanında eserde “pazar” panoramik bir mekân olarak önemli bir yere sahiptir. Nitekim olayların büyük bir kısmı pazarda geçmektedir. Söz konusu mekân, Rasputin tarafından özellikle seçilmiştir. Yazar, Sovyetler Birliği'nin dağılması ve bunu takip eden süreçte ön plana çıkan pazar konusunu özellikle vurgulayarak dönemin geniş bir panoramasını onun üzerinden ortaya koymaktadır. Nitekim V.G. Rasputin'in eserlerinde modern yaşamın getirdiği ahlaki çöküş ve adaletsizlik temaları, özellikle geleneksel değerlerin erozyonu bağlamında öne çıkmaktadır. Bu yönüyle eser, dönemin bireyler üzerindeki ruhsal ve psikolojik yansımalarını gözler önüne seren kapsamlı bir toplumsal çözümleme niteliği taşımaktadır.

Eserde modern Rus toplumunun karşı karşıya kaldığı toplumsal adaletsizlik ve kimlik krizi, başkahraman Tamara İvanovna'nın yaşadığı trajik olaylar üzerinden işlenir. Eserin ana teması, kızı Svetlana'nın Kafkasyalı Eldar tarafından tecavüze uğraması sonrası Tamara'nın adalet arayışı ve bu arayışın sonuçsuz kalmasıdır. Rasputin, yozlaşmış adalet sistemini ve toplumsal kayıtsızlığı, bireylerin adalet arayışında nasıl yalnız bırakıldığını derinlemesine sorgular. Eser, adaletsizlik karşısında bireylerin çaresizliğini anlatırken Tamara İvanovna'nın yaşadığı içsel mücadele ve aldığı radikal kararlar, modern toplumda adaletin nasıl çarpıtıldığını ve bireylerin kendi adaletlerini sağlamaya zorlandığını ortaya koyar. Eserde Tamara İvanovna'nın bu mücadelesi, toplumun adaletsiz yapısını net bir şekilde ifade edilirken bireylerin adaleti sağlamak için radikal yöntemlere başvurmak zorunda kalması da trajik bir gerçeklik olarak ortaya konmaktadır.

Eserdeki olaylar Sibiry'a'da bulunan ancak yazar tarafından ismi verilmeyen bir şehirde geçmektedir. Hikâyenin genel şemasını eserin baş kahramanı olan Tamara İvanovna'nın kızı Svetlana'nın Kafkasyalı Eldar tarafından tecavüz edilmesi ve bunun ardından gelen adalet arayışı oluşturmaktadır. Ne var ki bütün çabaları boşa giden ve adalet sistemine olan inancını yitiren Tamara İvanovna, Eldar'ı silahla vurarak öldürür ve hapis cezası alır. Bu hadiseden sonra gelişen olaylar dizisi ve onlar üzerinden ortaya konulan düşünceler ve yaşanan tartışmalar çağdaş Rusya'daki sosyolojik ve psikolojik durumun daha çok olumsuz bir tablosunu yansıtır ve derin bir analiz ortaya koyar. Bu yönüyle eserin bireysel bir trajedi üzerinden sosyolojik bir portre çizdiği ifade edilebilir.

İvan'ın Kızı, *İvan'ın Annesi* eserinde işlenen en belirgin konu yozlaşmış ve kayıtsızlığa bürünmüş adalet sistemidir. Eserde yozlaşmış adalet sisteminin bireylerin haklarını savunmakta yetersiz kaldığı, eser kahramanlarının çaresizliği ve adaleti sağlamakla görevli kişilerin duyarsızlığı göze çarpan önemli bir bulgudur. Eser karşı karşıya kalınan haksızlık, toplumun moral ve etik değerlerinin kaybedilmesini ortaya koyan önemli bir argüman niteliği taşımakla birlikte adaletin sağlanamamasının sonuçlarını da gözler önüne sermektedir.

Bu bağlamda eserdeki karakterlerin adalet arayışında yaşadıkları umutsuzluk, sadece bireysel bir trajedi olarak kalmaz; aynı zamanda sistemin çürümüşlüğü ve toplumun genelinde hissedilen kayıtsızlığı da ortaya koyar. Kızlarının kaybolduğunu bildirmek için polis merkezine giden Tamara İvanovna ve kocası Anatoli polis tarafından ciddiye alınmaz. Kayıp dilekçesini verdikleri polis, oldukça kayıtsız bir şekilde o esnada iyice azalan birasına üzülüp iç geçirmektedir. Eserde adalet sistemindeki bozulmuşluğa yönelik eleştiri yapılırken bu durumun iktidar ve mahkemelerin ortak ürünü olduğu ve mahkemelerin yeni iktidarın adaleti çiğnemesine yardımcı oldukları da vurgulanmaktadır. Adalet sistemindeki çürümüşlük ve umursamazlık eserde savcı yardımcısı Tsokol'un üzerinden sembolize edilir. Tsokol'un odası "*soğuk ve sert görünümlü*" (Rasputin, 2017, s. 69) olduğu gibi kendisinin de bedeni çökmeye yüz tutmuş ve hareketleri oldukça yavaştır. Bunun yanında sorgu sırasında Eldar'ı değil mağdur olan Svetka'yı suçlar gibi sorular sorması da adaletsizliğin bir göstergesidir. Bu noktada Tsokol'un *soğuk ve sert odası*, adaletin duygusuzluğunu gösteren önemli bir sembolik ifadedir. Sorguda mağduru suçlayıcı tavrı ise adaletin nasıl tersine döndüğünü ifade eder. Burada iktidarın adalet arayışını engelleyerek toplumu daha da derin bir kayıtsızlığa sürüklediği ifade edilmektedir. Adaletin bu şekilde işlemesi umutsuzluk hissi verdiği gibi aynı zamanda değişim için bir çağrı olarak da okunabilir.

Adaletin işleyişindeki bu aksaklıklar ve çarpıklıklar bireylerin umutsuzluğunu artırırken aynı zamanda toplumsal yapının bozulduğuna dair güçlü bir eleştiri getirir. Sistemin bireyleri mağdur eden taraflı tutumu, sadece yargılamalardaki yanlışlıklardan ibaret değildir; bu durum, adaletin işleyişindeki çürümüşlüğün mekânsal ve sembolik olarak da ifade bulduğu bir yapıya dönüşmüştür. Tsokol'un sorgulamada sergilediği kayıtsızlık, soğuk ve sert odasıyla birleşerek adaletin işlevsizliğini somutlaştırırken savcı yardımcısının Eldar'a yönelik önyargılı tutumu ve Svetka'nın ifadesine güvenmemesi de sistemin daha derin bir sorunun parçası olduğunu gösterir. Bu çürümüşlüğün bir başka önemli tezahürü ise hükümlerin insan onuruna zarar veren, cinsiyetçi ve önyargılı yaklaşımlarla şekillenmesidir.

Adaletsizliğin önemli bir göstergesi savcının yazdığı raporda görülmektedir. Yazılan raporda Svetka'nın kızlık zarının zarar görmediği, bu yüzden alınan raporun geçersiz olduğu kaydedilmiştir. Ayrıca savcı yardımcısı Tsokol'un Svetka'nın ifadesine güvenmemesi ve Tamara İvanovna'nın baskısı dolayısıyla böyle bir ifade verdiğini düşünmesi de adaletsizliğin net bir göstergesidir. Hüküm vermenin kızlık zarının bozulup bozulmadığına göre şekillenmesi ve Kafkasyalı Eldar'dan sadece şüpheli olarak bahsedilmesi yazarın sisteme olan eleştirisinin en trajik yanlarından birini oluşturmaktadır. Tıpkı Tsokol'un odası gibi savcının odasında da umursamazlığın, kirlenmişliğin mekâna olan yansıması görülmektedir. Savcının makamında bulunan "*çıplak, sahipsiz, otoritesiz duvarlar*" (Rasputin, 2017, s. 80) adaletsizliğin ve kayıtsızlığın

metaforik bir ifadesidir. Bunun yanında Tamara İvanovna'nın savcının huzurunda isyan edercesine söylediği sözler bu durumu özetler niteliktedir: *"Güpegündüz adam öldürüyorlar, ortada bir şey yok, ne suç ne adalet! Gece gündüz soyuyorlar, yine bir şey yok. Gasp ediyorlar, zorbalık yapıyorlar, insana hayvan gibi davranıyorlar, hatta hayvandan da beter. Hiçbir şey olmuyor!"* (Rasputin, 2017, s. 82). Kahramanın bu ifadesi hukuk devleti ve toplumsal düzenin bozulduğu, bireyler arasında güvenin azaldığı ve değerlerin aşındığı bir toplumun eleştirisi olarak değerlendirilebilir.

Savcının raporu ve Tsokol'un Svetka'ya duyduğu güvensizlik, sistemin bireylerin haklarını görmezden geldiğini gösteren önemli bir argümandır. Tamara İvanovna'nın sözleri ise toplumsal kayıtsızlığın ve şiddetin normalleştirilmesine yönelik bir eleştiri niteliği taşımaktadır. Tamara İvanovna'nın bir figür olarak toplumsal kayıtsızlığı eleştirmesi, Rasputin'in toplumsal ahlaka dair önemli bir çıkarımıdır. Toplumdaki şiddet eylemleri, insani değerlerin giderek kaybolması ve bunlara karşı geliştirilen tepkisizlik, yazarın vurguladığı başlıca sorunlardandır. Rasputin, bu kayıtsızlığın hem bireysel hem de toplumsal düzeyde sorgulanması gerektiğini dile getirir. Bu yönüyle Tamara İvanovna karakteri, şiddet ve kayıtsızlığa karşı sesini yükselten, toplumu harekete geçmeye davet eden bir sembol niteliği taşımaktadır.

Rasputin tam olarak bu noktada Tamara İvanovna figürü üzerinden kadınların toplumsal sorumluluk alma konusundaki atılganlıklarına vurgu yaptığı gibi kendi sanatı için karakteristik olan güçlü ve yaşlı kadın imajını da ön plana çıkarmaktadır. Tamara İvanovna, güçlü bir kadın figürü olarak ortaya çıkmakta ve ailenin yanı sıra adaletin savunucusu olarak da ön planda durmaktadır. Yazar yarattığı karakter üzerinden kadınların toplumdaki rolünü ve gücünü vurgulamaktadır. Rasputin'in eserlerinde bu tarz figürler, toplumun vicdanını oluşturan ve aile değerlerini savunan karakterler olarak tanımlanır. Tamara İvanovna, aileyi bir arada tutan bir lider olmanın ötesinde toplumsal adaletin de sağlayıcısı rolünü üstlenir.

Eserde savcılığın bulunduğu yer mağazaların, dükkanların ve restoranların bulunduğu bir yerdir. Eserde bu durum *"ticaret-eğlence imparatorluğu"* (Rasputin, 2017, s. 93) olarak ifade edilir. Savcılığın burada yer alması suça meyilli insanlara sözde yasaları hatırlatma anlamı taşısa da savcılığın tabelasının küçük ve görünmez olması pazar ve ticaretin yasalar üzerinde kurduğu hakimiyeti ve yasaların, mahkemelerin bunun altındaki ezilmişliklerini gösteren önemli bir sembolik ifade niteliği taşır. Nitekim Tamara İvanovna'nın kendisini savunacak bir avukatı reddetmesi ve kimseye inanmadığını söylemesi de adalete olan inancın yitirildiğini göstermektedir. Oldukça sakin ve kabulleniş havasında geçen mahkemesinin ardından aldığı ceza üzerine söylediği şu sözler ülkesinin adaletine olan beklentisizliğini ve genel psikolojisini göstermektedir: *"Suçluyum. Cezamı çekeceğim. Olanla ölene çare yok. Zaten pişman da değilim. Şimdi bana altı yıl verdiniz ama bu zorba cezasız kalsaydı – üzerine basa basa devam etti – özgürken bile bütün yaşamım kürek cezası çekişmiş gibi geçecekti..."* (Rasputin, 2017, s. 172).

Tamara İvanovna'nın bu ifadeleri toplumda adaletin ve yasaların nasıl işlediğini gösteren önemli bir göstergedir. Tamara'nın avukat istememesi adalete olan inancını kaybettiğini ve sistemin ona bir fayda sağlamayacağını düşündüğünü göstermektedir. Kahramanın bu sözleri, onun kendi cezasına rıza göstermesinin yanı sıra içsel bir özgürlük arayışın temsili olarak da düşünülebilir. Nitekim A.N. Kuzina Tamara'nın bu tavrını bir çeşit günah çıkarma olarak tanımlar. Araştırmacı bu

durumu günah-tövbe-kurtuluş üçlüsü olarak ifade eder. Kuzina, Tamara İvanovna'nın maddi değerleri manevi değerlere tercih etmesini günahın merkezi bir unsuru olarak tanımlamakla birlikte bu günahın sadece kahramanın içsel dünyasında değil aynı zamanda ailesi ve toplumu üzerinde de büyük bir yıkıma yol açtığını vurgular. Araştırmacıya göre bu durum, klasik edebi temalardan biri olan dünyevi ve ruhani çatışmasını hatırlatmaktadır. Kuzina, Rasputin'in bu temayı modern bir bağlamda işleyerek ahlaki çöküşün sadece bireysel değil aynı zamanda toplumsal bir sorun olduğunu vurgulamak istediğini belirtir (Kuzina, 2020, s. 1). Bu yönüyle eseri bireysel bir anlamdan ziyade toplumsal bir eleştiri olarak görmek doğru olacaktır. Adalet sisteminin bozulması ve bireylerin bu sistemdeki rollerinin sorgulanması derin bir düşünce alanı sunduğu gibi Tamara'nın durumu birçok insanın adalet arayışında hissettiği hayal kırıklıklarını ve güçsüzlüklerini sembolize etmektedir. Bu noktada meselenin bireysel bir kaygıdan çıkıp kolektif bir duygu halini aldığını düşünmek yanlış olmayacaktır.

Tamara İvanovna'nın adalete olan inancını yitirmesi ve kızının ırzına geçen Kafkasyalının cezasını kendi elleriyle verme niyeti taşıması daha eserin başlarında hissedilmektedir. Savcı ile görüşmesinin ardından eve gelip yemek hazırlamaya başlaması, o akşamı ailesiyle yiyip içerek geçirmesi ve ruhsal olarak dinginleşmesi, aslında onun kendi adaletini bizzat kendisinin temin edeceğinin kararını almasının verdiği sakinliğin yansıması olarak okunabilir. Nitekim Eldar'ı özellikle savcılıkta öldürmesi de sadece kızının ırzına geçilmesine verdiği bir ceza değil aynı zamanda adaletsizliğe karşı bir meydan okumadır. Tamara İvanovna'nın adalete olan inancını yitirmesinde haklı olduğu Eldar'ı öldürdükten sonra odada bulunan başka bir Kafkasyalının elindeki paraları saklamaya çalıştığı sahnede görülür. Eserde bu durum yazar tarafından açıkça dile getirilmese de ortada bir rüşvet durumunun olduğu açıktır. Eserdeki bu sahne, sistemin çürümüşlüğü ve adaletin nasıl yok edildiğini gözler önüne sererek Tamara'nın yaşadığı hayal kırıklığını daha da derinleştirmektedir.

Rasputin eserinde sadece toplumu oluşturan kişilerdeki bozulmuşluğu değil, bunun yanında devletin de birçok yönden, özellikle adalet bakımından bozulmuşluğunu dile getirmektedir. Devletin kendi yasalarını çiğneyerek sorumluluklarını yerine getirmemesi ve adaletin adeta *"pazardan turp alınıyormuş gibi yasalarını pazarlığa açması"* (Rasputin, 2017, s. 150) yazarın özellikle eleştirdiği bir durumdur. *"Bu azgın zalimlik ve gaddarlığa başka nasıl karşı çıkılabilir? Nasıl?"* (Rasputin, 2017, s. 150) diye bir soru yönelterek kahramanı Tamara İvanovna'yı koruyucu bir rol üstlenmektedir. Rasputin'in burada cinayet işlemeyi meşru gösteren bir yaklaşımının olması söz konusu değildir, yazarın burada vurgulamak istediği bozulan adalet sistemi karşısında insanların nasıl çaresiz kaldıkları ve bu yüzden kendi adaletlerini kendileri sağlamak zorunda kalmalarıdır. Rasputin burada adaletin bir pazarlık nesnesi haline gelmesini eleştirirken aynı zamanda toplumda yaşanan bozulmanın sadece bireylerle sınırlı kalmadığını, devletin de bu süreçte sorumluluklarını yerine getirmediğine yönelik eleştirel bir tutum içerisindedir. Devletin yasalarının çiğnenmesi ve adaletin "pazarlık nesnesi" haline gelmesi vurgusu, tarihsel bağlamda düşünüldüğünde bu dönemin güç boşluğunu ve etik değerlerdeki çöküşünü yansıtır. Nitekim 20. yüzyılın sonlarına doğru Sovyetler Birliği'nin çöküşü ve Batı ile artan temas, toplumsal yaşamda yeni değerlerin ve tüketim alışkanlıklarının yayılmasına yol açmıştır. Bu, geleneksel yaşam tarzlarının yerini yabancı kültürlerle

öykünme ve dışarıdan gelen ürünlere olan hayranlıkla doldurmuştur. Eserde yazar tarafından özellikle altı çizilen bir konu da toplumda yabancı olana, dışarıdan gelen mallara karşı bir merakın ve yarışın olmasıdır. Rasputin tarafından eleştirel olarak vurgulanan bu durum eserde "...özgürlüğü hisseden arabalar, üç dört yıl içinde dünyanın dört bir tarafından getirilmiş, yarışa girmişti. Bu yabancı olanı alma yarışı artık her yerdedi." (Rasputin, 2017, s. 16) sözleriyle ifade edilmektedir. Yabancı olanı edinme sadece arabalarla da sınırlı değildir. Yurt dışından getirilen kıyafetler, mutfak araç gereçleri, eğitim, tarımda kullanılan tohumlar, ulaşım araçlarındaki motorlar ve hatta devlet adamlarının söylemleri bile yabancılik kokmaktadır. Yabancı olana karşı bu merak insanların sadece dünyadaki yaşamını değil, bunun yanında ölümden sonraki yaşamını dahi etkiler hale gelmiştir. Nitekim ölümlerin bazıları önceden olduğu gibi gömülürken bazıları ise yakılmaktadır. Eserde bu durum estetik bir üslupla "yarısı kelebekler gibi ateşe koşuyor, diğer yarısı köstebekler gibi yeri kazıyordu." (Rasputin, 2017, s. 16) şeklinde ifade edilmektedir.

Yabancı olana merakın insanlar üzerinde özellikle oluşturulduğu ve toplumun kendisine ve kendinden olana karşı saygısını yitirmiş olması özellikle eleştirilen bir durumdur. Dömin karakterinin "yabancı her şeye saldırıp kendimizinkilere burun kıvrmamızı sağladılar" (Rasputin, 2017, s. 122) sözleri bu durumu özetler niteliktedir. Kendi kültürüne ve manevi değerlerine yabancılaşmış bir toplumun ruhunun ve dünyasının değiştiğini ve eski değerlerin hor görülerek kayıtsız kaldığını ifade edilmektedir. Özellikle genç nesillerin zaafalarına yenik düştükleri vurgulanmaktadır. Bu yönüyle aslında eserde bireyler ve toplumlar arasında bir tür kimlik krizi yaşandığı ifade edilmektedir. Bu, sadece bireysel değil, kolektif bir kayıp olarak da değerlendirilebilir. Rasputin, yabancı olana duyulan bu hayranlığı, toplumun kendi köklerinden ve geleneklerinden uzaklaşmasının bir sonucu olarak eleştirir. Yazarın bu bağlamda yaptığı eleştiriler, 19. ve 20. yüzyılda Rus düşüncesinde sıkça tartışılan Batılılaşma ve Slavofillik arasında yaşanan çatışmayı anımsatır. Bu durum, Rus toplumunun kendi kimliğini koruma mücadelesi ile Batılılaşma etkilerine karşı duyduğu çekincelerle ilişkilendirilebilir. Rasputin'in yabancı olana karşı duyulan hayranlığı eleştirmesi, yalnızca bir tüketim eleştirisi değildir. Bu durum, modernleşme ve küreselleşmenin toplum üzerindeki etkilerinin çok yönlü bir eleştirisidir. Eserde, toplumun yabancı kültürlerle ve ürünlere olan ilgisinin sadece maddi bir mesele değil, aynı zamanda kimlik, değerler ve sosyal yapı üzerindeki olumsuz etkilerle ilgili olduğu vurgulanmaktadır.

Roman boyunca toplumun kendi değerlerine yabancılaşmasının sadece bireysel değil, toplumsal bir kimlik krizine yol açtığı vurgulanırken bu krizin köyden kente göç eden insanların kent yaşamına uyum sağlayamamasıyla derinleştiği görülmektedir. Köyden kente göç ve bunun insanların ileriki yaşamlarına olumsuz etkisi, kent yaşamına ayak uydurmaya çalışırken hayatları kararan ve mağduriyet yaşayan insanların da geniş bir görselini ortaya koyan Rasputin, bu durumun toplumdaki bozulmaların ve kendi değerlerine yabancılaşmanın temelini oluşturduğunu belirtmektedir. Özellikle deneyimsiz genç kızların bu deneyimsizliklerinin kurbanları olduklarını ve felakete sürüklendiklerini ifade etmektedir. Eserde geçmişini temsil eden ve "eski şeylere, yenilerden daha çok inanan" (Rasputin, 2017, s.22) Tamara İvanovna bu açıdan kendini şanslı hissetmektedir. Çünkü yozlaşan toplum içerisinde kendi öz varlığından ödün vermek zorunda kalan ve sonrasında bunun olumsuz etkilerini iliklerine kadar hisseden bu insanlar eski yaşamlarından (köy) koştukları

gibi yeni yaşama (kent) da ayak uydurabilmiş değillerdir. Eserde bu yaşam tarzı bir yumağa benzetilmektedir; Tamara İvanovna için ise bu yumağın ucu köye uzanmaktadır. Bu açıdan Tamara İvanovna eserde gelenekselliği, geçmişi ifade etmektedir. Ona göre modern yaşamda ahlakın geri planda kalmasının sebebi televizyondur. Öyle ki televizyonu yere atıp parçalayarak modern yaşama ve onun olumsuz etkileri olan ahlaksızlığa olan tepkisini göstermiştir. Gazete ve dergilerde anlatılan hikayeler, kitap kapaklarındaki kadın resimleri, telgraflardaki tehditler ve küfürler onu son derece şaşkına çevirmektedir. Her şeyin özgürce yaşanması, yasak diye bir kavramın olmaması Tamara İvanovna'yı oldukça rahatsız etmektedir. Bunun yanında değişen moda anlayışıyla birlikte insanların özellikle de gençlerin kimlik sorunu yaşamaları ve bunun giyim tarzlarına yansımaları modern yaşamın olumsuz bir getirisi ve kültürel anlamdaki yozlaşmanın bir kanıtı olarak karşımıza çıkar. *"Modaya uygun, göbeğini kapatmayan bir bluz ve bir bacağı diğerinden kısa kesilmiş blucin şortlu erkek çocuk traşlı"* (Rasputin, 2017, s. 140) Dusya'nın giyim tarzı ve saç kesimi yazarın bu duruma yönelik olumsuz eleştirisinin görsel bir ifadesidir. Bu açıdan Tamara İvanovna'nın kızının ırzına geçen Eldar'ı öldürmesi sadece intikam niteliği taşımaz, bunun yanında modern toplumdaki kötülöklere karşı da bir meydan okumadır.

Ahlaki bozulmuşluğa yönelik eleştiri şehirde bulunan "İzci Sineması" ve oraya gelip gidenlerdeki bozulmuşluklar üzerinden de yapılmaktadır. Bu yozlaşma eserin kahramanı İvan'ın geçmişi hatırlaması yoluyla aktarılır. Önceden tertemiz ve saf bir varlık olan sinema şimdilerde uyuşturucu bağımlıları ve okul çağındaki ahlak olarak zayıf genç kızların uğrak yeri haline gelmiştir. Burada Rasputin kişisel ahlakın bozulmasını gözler önüne serdiği gibi yönetimin de buna engel olmak adına bir şey yapmadığını, hatta bu durumdan korktuğunu ifade eder. Özellikle gençlerin saplandığı bu bataklıktan onları çıkarmak adına hiçbir şey yapmayarak yönetimin buna göz yumduğunu belirtir. Rasputin'in yönetime yönelik bu eleştirisi dikkate alındığında Rusya'nın geleceği konusunda endişe duyduğu söylenebilir. Nitekim eserde *"Bu mu Rusya'nın geleceği?"* (Rasputin, 2017, s. 162) sorusunu yönelterek endişesini dile getirir. Bunun yanında zenginler ve fakirler arasındaki makasın çok açıldığı ve her iki tarafın da kendilerine has bazı endişelerinin olduğu ifade edilmektedir. Rusya'nın fakirler için sıkıntı ve keder, zenginler için ise eskisinden çok farklı bir ülke haline geldiğini belirtir. Zenginlerin kendilerine sırf futbol izlemek için Kuzey Kutbu'na gittikleri, sevgililerine pahalı villalar almaları gibi aşırılaşmış bazı zevkler edindikleri, fakirlerin ise sadece yaşam ve var olma mücadelesi verdikleri anlatılarak insanların birbirlerine yabancılaştıkları ortaya konmaktadır. Bu bağlamda zenginlerin lüks tüketim alışkanlıkları ve fakirlerin hayatta kalma mücadelesi arasındaki karşıtlık, yalnızca ekonomik bir eşitsizlik değil, aynı zamanda ahlaki bir kopuş olarak ele alınır. Bu sebeple Rasputin'e göre bu iki sınıfın artık tek bir halk olması söz konusu değildir. Bu yaklaşım yazarın ülkesinin geleceği açısından düşüncelerinin kötümser ve umutsuz olduğunu göstermektedir. Halkın artık bu durumu kabullendiğini, yönetime ya da düzene ses çıkarmaması da yazarın endişesini doğrulamaktadır. Eserde *"Yukarıda adalet yoksa aşağıda niye olsun. Herkes kendini kurtarmaya bakıyor, kim nasıl becerirse."* (Rasputin, 2017, s. 192) ifadeleri kullanılarak bu umutsuzluk dile getirilmektedir.

Rasputin'in modernleşme, kentleşme ve toplumsal çöküş üzerine geliştirdiği kapsamlı eleştirinin dikkat çeken yönlerinden biri de köy ile kent arasındaki derin çatışma üzerinden ortaya

konmaktadır. Yazar, geleneksel köy yaşamının temsil ettiği ahlaki ve kültürel değerlere karşılık, kentin yabancılaştırıcı, yozlaştırıcı ve bireyleri kimliksizleştiren yapısını ele alarak, yalnızca mekânsal bir farklılıktan değil, aynı zamanda iki farklı dünya görüşü arasındaki uçurumdan söz etmektedir. Bu bağlamda köy-kent karşıtlığı, eserde sadece bir arka plan değil, aynı zamanda modernliğin yol açtığı ruhsal ve toplumsal çözülmenin sembolü olarak işlev görmektedir. Köyden kente göçün ve şehir yaşamının insanı nelere sürükleyebileceği konusunda Tamara İvanovna'nın babası İvan Savelyeviç'in geçmişte kızına köyden ayrılmadan önce verdiği nasihat bu açıdan dikkate değerdir. İvan Savelyeviç kent yaşamında insanın gözünü dört açması ve sürekli tetikte olması gerektiğini düşünür. İvan Savelyeviç'in *"Ayağın bir sürçtü mü, seni un ufak ederler, farkına bile varamazsın. Aklın hep başında olsun, tedbirli ol. Tutunursan seni saymaya başlarlar. Tutunamazsan zaten sen de yok olursun"* (Rasputin, 2017, s. 41) sözleri kent yaşamının insan üzerindeki olası olumsuz etkilerini gözler önüne sermektedir. Tamara İvanovna'ya göre köyden kente göçün sembolik ifadesi Angara'nın suyunun azalmasıdır. Kahramana göre köydeki insan sayısının azalmasıyla Angara nehrinin sularının çekilmesi arasında bir paralellik söz konusudur. Nitekim köylerinde *"Angara her şeyi götürür, çocukluğu da yaşlılığı da, mutluluğu da, acıyı da"* (Rasputin, 2017, s. 50) diye söylenmektedir. Bu çerçevede Rasputin, söz konusu eserinde de köy-kent karşıtlığını merkezî bir tema olarak işler. Yazar, bu karşıtlık aracılığıyla modernleşme ve kentleşmenin yalnızca toplumsal değil, aynı zamanda çevresel ve bireysel düzeydeki yıkıcı etkilerini eleştirel bir bakışla ortaya koyar. İvan Savelyeviç'in öğütleri, kent yaşamının insanı yabancılaştıran, bireysel yalnızlığı derinleştiren yüzünü yansıtırken; Angara Nehri'nin giderek yok oluşu ise doğanın tahribatını ve köy hayatının geri dönüşsüz biçimde kaybedilişini simgesel bir düzlemde temsil eder.

Modern toplumun ve toplumsal çürümenin bir yansıması olan "pazar" da bu açıdan önemli bir yerdir. Pazarcıların insanları kandırmak için fırsat kollamaları, ellerinde bulunan malların kusurlarını gizlemeleri bozulmuşluğu gösteren bir kanıttır. Savcı yardımcısı Svetka'yı dinlerken Tamara İvanovna'nın pazar ve pazarcılık hakkındaki düşünceleri bu durumun önemli bir işaretidir: *"Bu pazarcılık aşağılık bir iş...Bütün meslekler ve uzmanlıklar çöp tenekesine, başka bir şeye gerek yok, her taraf pazar!"* (Rasputin, 2017, s. 71). "Pazar"ın olumsuz olarak yansıtılması eserde gökyüzündeki kirli bulutlarla sembolleştirilmiştir. *"Pazarın ve yayıldığı yerlerin üstünde, sanki tüten bir bacanın üstündeymiş gibi donuk, sarımsı, kirli bir bulut kümesi vardı"* (Rasputin, 2017, s. 92). Eserde "pazar" konusunun özellikle işlenmesi ve mekânsal açıdan özellikle kurgulanması da sembolik bir anlam içermektedir. Nitekim modern yaşamda her şey bir pazara dönüşmüş durumdadır. Ahlak, adalet, kişilik, erdem gibi üst düzey kavramların hepsi satılık birer mal haline gelmiş ve bu kavramların yerini para almıştır. "Pazar" kavramı, Rasputin'in modern toplum eleştirisinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu kavram, ahlaki yozlaşmanın, toplumsal çürümenin ve bireysel yabancılaşmanın bir sembolü olarak ifade edilmektedir. Yazar, modernleşmenin ve kapitalist değerlerin insanı nasıl yozlaştırdığını ve toplumun temel değerlerini nasıl tehdit ettiğini ifade eder. Rasputin'in bu eleştirisi, sadece bireysel bir sorgulama değil, aynı zamanda toplumsal bir farkındalık çağırısı olarak da okunabilir.

Araştırmacı A.V. Makarova'ya göre eserdeki "pazar" imgesi iki yönlü bir anlam içermektedir. "Pazar" bir yönüyle yerel halkın etrafını saran asık suratlı Kafkasyalıların ve sürekli sırtan

Çinlilerin hakimiyetinde bulunmaktadır. Makarova pazar imgesinin bu yönünü olumsuz bir durum olarak ele alır. Ancak diğer yönüyle de “pazar” konusunun insanın ürün yetiştirme konusundaki verdiği emeğin, insanların birbirleriyle olan ilişkilerinin saflığına yönelik bir vurgudur. Araştırmacı, bu mekânın Rasputin tarafından iki farklı şekilde ele alınmasının sebebini toplumun henüz pazar ve satış konusundaki yerini, duruşunu belirleyememesine bağladığını iddia eder. Nitekim Pazar artık insan ilişkilerini de belirleyen önemli bir faktör haline gelmiştir (Makarova, 2013, s. 20). Araştırmacının da belirttiği gibi eserdeki “pazar” imgesi modern toplumun oldukça belirgin bir analizini ortaya koymaktadır. Söz konusu mekân bir yönüyle bireyler arasındaki güveni sarsan ve yozlaşmayı artıran bir alan olarak karşımıza çıkarken diğer yönüyle de insan emeğine duyulması gereken saygıyı ön plana çıkarmaktadır. Makarova’nın, toplumun pazar ve satış konusundaki duruşunu belirleyemediği iddiası, modernleşme sürecinde toplumsal kimliğin ve değerlerin karmaşıklığını ortaya koyar. Pazarın bu şekilde çift yönlü ele alınması, bireylerin ve toplumların kendi konumlarını anlamaya ve tanımlamaya çalıştıkları bir geçiş dönemini simgeler. “Pazar” imgesi yazar tarafından her ne kadar insan emeğinden ziyade olumsuz bir durum olarak ifade edilse de Makarova’nın iki yönlü bu yorumu dönemin toplumsal durumunun idraki açısından önemli bir bulgudur.

Pazar imgesi üzerinden topluma dair derin bir analiz sunan Rasputin, aynı zamanda eserinde diğer halklarla ilgili tutumunu da belirgin şekilde ortaya koyarak çok katmanlı bir toplumsal eleştiri yapmaktadır. Yazar diğer halklar sorununu daha çok “pazar” üzerinden ifade etme yoluna gider. Birçok kez aşırı milliyetçi olmakla, Rus olmayan halklara karşı olumsuz tutumuyla eleştirilen Rasputin’in bu eserinde de diğer halklar ile ilgili çok olumlu düşüncelerinin olduğunu söylemek mümkün değildir. Kafkasyalı ve Çinli halklar üzerinden yaptığı tanımlamalar yazarın bu tutumunu ortaya koymaktadır. Nitekim eserde “Çinliler kurnaz, Kafkasyalılar küstah” (Rasputin, 2017, s. 157) olarak tanımlanmaktadır. Rasputin’in Kafkasyalıları “küstah” ve Çinlileri “kurnaz” olarak tanımlaması, eserde yer alan etnik stereotiplerin bir yansımasıdır. Bu ifadeler, dönemin Rus toplumunda yaygın olan Doğu halklarına yönelik genel bir “ötekileştirme” algısıyla ilişkilendirilebilir. Ancak bu tür tanımlamalar, yazarın tüm toplumsal sorunları yalnızca yabancılara yüklediği anlamına gelmediği gibi yazarı tam anlamıyla ırkçı olmakla ya da diğer halkları eleştirip kendi halkını yücelten bir yazar olarak tanımlamak doğru olmayacaktır. Her ne kadar diğer milletler, özellikle Kafkasyalılar eserde olumsuz bir imaj çizilerek ifade edilmiş, Svetka’nın ırzına geçen kişi Azeri olsa da yazar kendi halkındaki ahlaki bozulmuşluğu da dile getirmektedir. Araştırmacı İ.P. Kalinina yazarın bu yaklaşımını şu şekilde ifade eder: “*Rasputin’e göre milliyet, üzerinde durulması gereken bir detay değildir. Rusların zihin dünyasında, bir bütün olarak Doğu ile ilişkili özellikleri ayırın gözetmeksizin birleştiren bir yabancılık algısından ortaya çıkan bir steriotipten bahsetmek mümkündür.*” (Kalinina, 2010, s. 15). Araştırmacının da belirttiği gibi eserdeki yabancılık algısı belirli bir milliyeti değil, insan ilişkilerindeki güvensizlik ve yozlaşmayı temsil eder. Nitekim davanın kendi lehlerine sonuçlanması için savcılığa rüşvet teklif eden Kafkasyalı olsa da rüşveti kabul eden Rus’tur. Bu bağlamda düşünüldüğünde yazarın diğer halklara yönelik yaklaşımını zenofobik bir yaklaşım olarak değerlendirmek doğru olmayacaktır. Rasputin’in Svetka’nın başına gelen olayda rüşvet veren Kafkasyalı ve kabul eden Rus üzerinden çizdiği tablo, toplumdaki ahlaki sorunların

sadece bir etnik gruba özgü olmadığını göstermektedir. Rasputin eserinde, toplumsal sorunları belirli etnik gruplara yüklemek yerine bu sorunların daha geniş bir toplumsal ve yapısal bağlamda ele alınması gerektiğini ima eder. Böylelikle eser, dönemin Rus toplumunun sosyolojik yapısını gözler önüne serdiği gibi toplumsal dayanışma ve güvenin yeniden inşası için bir çağrı niteliği taşır.

SONUÇ

V.G. Rasputin'in "İvan'ın Kızı İvan'ın Annesi" adlı eseri, modern Rusya'nın toplumsal ve bireysel boyutlardaki krizlerine güçlü bir eleştiri getiren çok yönlü bir eserdir. Yazarın, eserde yozlaşmış adalet sistemi, toplumsal kayıtsızlık, ahlaki çöküş, kimlik krizi, köyden kente göçün yarattığı sosyal dönüşümler ve yabancılaşma gibi temaları işlediği görülmektedir. Bu bağlamda eserin başkahramanı Tamara İvanovna, bireysel bir trajedinin ötesine geçerek modern toplumun derinlemesine bir eleştirisini yansıtan güçlü bir simge haline gelmektedir.

Rasputin'in eserinde "pazar" ve "adalet sistemi" gibi mekânsal imgeler, toplumsal yozlaşmanın ve bireyler arasındaki güven kaybının sembolleri olarak dikkat çeker. Yazar, Sovyet sonrası dönemde adaletin ve toplumsal düzenin, tıpkı bir pazardaki mal gibi alınıp satılabilir hale geldiğini açıkça gözler önüne serer. Bu bağlamda Tamara İvanovna'nın aldığı radikal kararlar, yozlaşmış adalet sistemine ve toplumdaki ahlaki çöküşe karşı bir meydan okuma niteliğindedir.

Eserde köy yaşamı ve geleneksel değerlerin modern şehir hayatı karşısındaki zayıflığı çarpıcı bir şekilde ele alınır. Köyden kente göç eden bireylerin şehir yaşamına uyum sağlayamaması, kültürel ve manevi değerlerini kaybetmesiyle derinleşen bir kimlik krizine yol açtığı görülmektedir. Rasputin, köy yaşamını, gelenekselliği ve saflığı temsil eden bir geçmiş olarak yüceltirken şehir hayatını bireyleri yalnızlaştıran ve yozlaştıran bir ortam olarak tasvir eder. Bu durum, toplumun genelinde hissedilen kaygı ve aidiyet sorunlarını daha da belirgin hale getirir.

Yabancı olana karşı duyulan merak ve hayranlık, bireylerin kendi değerlerini küçümsemesine yol açarak kimlik krizini derinleştirmektedir. Rasputin, bu yabancılaşmayı sadece bireysel düzeyde değil, toplumsal bir sorunun parçası olarak ele alır ve modern toplumda bireylerin kendi kültürel köklerine olan saygılarını yitirdiğini vurgular. Eserdeki yabancı olanı alma yarışı, modernleşme sürecinin getirdiği yüzeysel değişimlere olan eleştirel bir yaklaşımdır.

Sonuç olarak "İvan'ın Kızı İvan'ın Annesi", modern Rusya'nın ahlaki, sosyal ve kültürel panoramasını sunarken bireyin adalet arayışı ve kimlik krizine dair evrensel bir anlatı sunar. Rasputin, geleneksel değerlerin modern toplumda erozyona uğramasını ve bunun bireylerde yarattığı derin etkileri vurgulayarak toplumun daha insani bir düzene doğru yeniden şekillenmesi gerektiğini ima eder. Eser, yalnızca Rus toplumunun değil, küresel ölçekte modernleşmenin beraberinde getirdiği sorunların da geniş bir analizini sunar. Bu açıdan Rasputin'in eleştirel bakışı ve anlatımı, eseri çağdaş edebiyatın önemli bir parçası haline getirir.

KAYNAKÇA

- Kalinina, İrina Petrovna (2010). *Russkaya semya i traditsii natsionalnogo zhizneustroystva v povestyah V.G. Rasputina «Pojar» i «Doch İvana, mat' İvana»: poetiko-filosofskiy aspekt*. Doctoral thesis, Tambov: Miçurinskiy Gosudarstvenniy pedagogicheskiy institut, Avtoreferat dissertatsii.
- Kolobaeva, Lidiya Andreyevna (1995) *Hudozhestvennyy mir V. Rasputina. // Oçerki istorii russkoy literaturı XX veka*. M.: Izdat. Tsentr filol. f-ta. MGU im. M.V. Lomonosova. 1995.
- Kuzina, Anna Nikolayevna (2020). "Mif o velikom greşnikekak sujetoobrazuyuşaya osnova povesti V.G. Rasputina Doch İvana mat İvana." *Uçöniye zapiski Novgorodskogo universiteta imeni Yaroslava Mudrogo*, no. 3 (28). [https://doi.org/10.34680/2411-7951.2020.3\(28\).7](https://doi.org/10.34680/2411-7951.2020.3(28).7) (Erişim Tarihi: 05.08.2024)
- Makarova, Aleksandra Viktorovna (2013). "Smysl zaglaviya i nravstvennaya problematika povesti V.G. Rasputina Doch İvana mat İvana." *Vestnik RUDN Literaturovedeniye i Zhurnalistika*, No. 3.
- Rasputin, Valentin Grigoryevich (2017). *İvan'ın Kızı İvan'ın Annesi*, (Çev. Uğur Büke) İstanbul: Çeviribilim Yayınları.

27 MAYIS DARBESİ'NİN TÜRK ROMANINA YANSIMASI

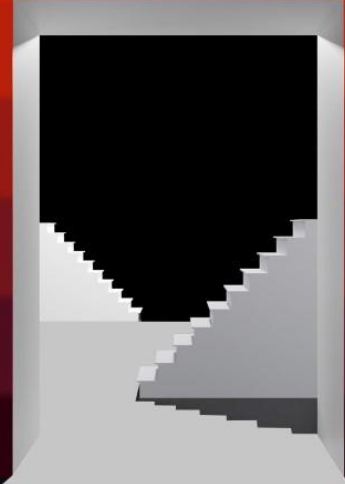
DR. FERHAT ÇETİNKAYA

Günce Yayınları

Türk Romanında Arzunun Görüngüleri

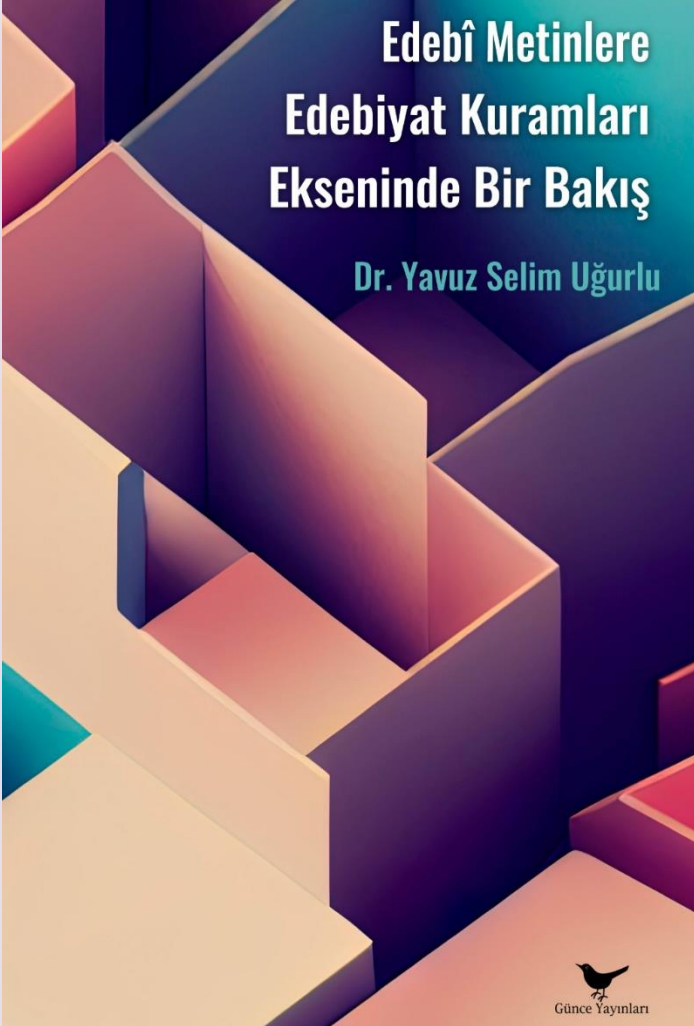
Ömriye Bayrak

Günce Yayınları

Edebî Metinlere Edebiyat Kuramları Ekseninde Bir Bakış

Dr. Yavuz Selim Uğurlu

Günce Yayınları

Ertuğrul Gazi Derhem

Türk Romanında Narsisizm

Günce Yayınları